

Täysistunto

Keskiviikko 21.6.2017 klo 13.59—0.32

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aluevalvontalain ja rikoslain 17 luvun 7 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 56/2017 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 5/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 5/2017 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

21.24 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Ajattelin puhua tästä asiasta, joka nyt on käsittelyssä, eli hallituksen esityksestä, joka on osa sarjaa, jolla maamme hallitus haluaa vastata nopeasti muuttuneeseen ja kiristyneeseen turvallisuustilanteeseen ja uudenlaisiin uhkiin. Meillä on kansainvälisen avunannon lainsäädäntöä ja vastaanottamista uudistettu. Paraikaa ollaan tekemässä tiedustelulainsäädäntöä, josta tänään olemme myös keskustelleet. Puolustusvoimia on uudistettu niin materiaalin kuin toimintakyvyn mutta myös toimintanopeuden näkökulmasta. Tässä esityksessä nyt vastataan meidän aluevalvontalaissamme olevaan niin sanottuun hybridin mentävään aukkoon eli vihreiden miesten mentävään aukkoon.

Tällä uudistuksella aluevalvontalakia muutetaan niin, että meillä on mahdollisuus puolustautua myös tunnuksettomia sotilaita vastaan, joista ryhdyttiin käyttämään Ukrainan sodan myötä "vihreä mies" -nimitystä. Vihreät miehet tulivat ensin Ukrainan maaperälle Krimille, ja sen kautta alue vallattiin. Tämä on osoittautunut venäläisten tekemäksi aluevaltauksi, missä siis käytettiin tunnuksettomia sotilaita, jotka toimivat ilman valtiollisia tunnuksia. Vihreiden miesten ilmestyminen esimerkiksi meidän valtiomme alueelle luokitellaan tämän lainsäädännön jälkeen ulkovallan Suomeen kohdistamaksi loukkaukseksi.

Tällä esityksellä siis saatetaan meidän lainsäädäntömme vastaamaan kattavammin muuttunutta turvallisuustilannetta ja uudenlaisia uhkia. Tunnuksettomalla sotilaallisella ryhmällä tarkoitetaan aluevalvontalain näkökulmasta sotilasosastoon rinnastettavaa vieraan valtion lukuun, puolesta tai suostumuksella toimivaa joukkoa, joka on sotilaallisesti järjestäytynyt, varustettu tai aseistettu ja jonka valtiollista alkuperää ei kuitenkaan voida tunnistaa. Laissa säädetään tällaisille ryhmille ehdoton kielto tulla Suomeen ja olla Suomessa, jonka rikkominen on jatkossa rikoslaissa kriminalisoitua. Aluevalvontalain toimivaltuuksia voitaisiin kohdistaa siis myös tunnuksettomaan sotilaalliseen ryhmään koko Suomen alueella viranomaisten vastuiden ja tehtävien pysyessä ennallaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

Arvoisa puhemies! Kun kävimme tämän esityksen lähetekeskustelua, esitys sai varsin laajan ja yhtenevän kannatuksen tässä salissa. Silloin itse toivoin, että laki käsiteltäisiin riipeällä tahdilla ja saatettaisiin voimaan. Täytyy todeta, että on hieno asia, että tämä laki on tällä tahdilla nyt tulossa voimaan. Tämä on käynyt perustuslakivaliokunnassa, joka on antanut asiaan lausunnon, ja sen jälkeen olemme puolustusvaliokunnassa käyneet perusteelisen asian läpikäynnin. Tällä pystymme nyt sitten tilkitsemään tuon vihreiden miesten mentävän aukon eli tämän hybridin mentävän aukon meidän lainsäädännöstämme.

Tämähän on tietyllä tavalla samaa sukua sille, että enää tänä päivänä ei ole välttämättä selkeää alkua tämmöisellä konfliktilla, mikä esimerkiksi Ukrainassa alkoi. Harva pystyy sanomaan, missä vaiheessa siellä alkoi niin sanotusti sota tai sotatoimet, vaan se oli tällainen pikkuhiljaa hivuttaen liikkeelle lähtenyt tapahtumasarja, jossa Venäjä käytti tunnuksettomia sotilaita ainakin alkuvaiheessa ja myös myöhemmässä vaiheessa. Eli sodalla ei välttämättä enää ole selkeää alkupistettä, sodanjulistusta, eikä sen jälkeen myöskään välttämättä selkeää päätepistettä, vaan se on enempiin tällainen konfliktien sarja, josta Ukrainassakin voidaan puhua.

Arvoisa puhemies! Pidän myönteisenä sitä, että näitä uudistuksia nyt Suomessa tehdään. Samaan aikaan on tehty muutoksia myös maanhankintalainsäädäntöön ja myös valmistellaan kaksoiskansalaisuuslainsäädäntöä näiden sotilasvirkojen osalta, jotka eivät siis kuulu tuohon eilen meillä keskustelussa olleeseen kokonaisuuteen, missä laajennettiin turvallisuusarviointien tekoa, vaan jatkossa sisäministeriön ja puolustusministeriön toimesta pohditaan ja valmistellaan esitystä, jossa voitaisiin myös tällaisia keskeisiä tehtäviä rajata niin, että niissä voisi toimia vain ja ainoastaan Suomen kansalaisia.

21.30 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Puolustusvaliokunnan mietintö aluevalvontalain ja rikoslain 17 luvun muuttamisesta on äärimmäisen ajankohtainen. Maailmalla on levinnyt ilmiö, jossa toisen maan alueelle tunkeutuu sotilaita tai sotilasmaisesti pukeutuneita henkilöitä, näitä vihreitä miehiä, ja näistä ilmiöistä olemme viime päivien uutisten aikana saaneet lisää tietoa muun muassa Ukrainasta. Ilmiö sinänsä on äärimmäisen vaarallinen, ja se on näitä nykyajan hybridiuhkia, joihin valtion tulee reagoida niin, että lainsäädäntö on ajan tasalla.

Moni varmaan ihmettelee tämän talon ulkopuolella, mihin tällaista lakia tarvitaan. Perustotuushan siinä on vain se, että julkisessa toiminnassa kaiken on perustuttava lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava, eli viranomaiset, tässä tapauksessa sotilashenkilöt ja sotilaat, eivät voi tehdä mitään, ellei heillä ole lain suomaa mahdollisuutta toimia tilanteessa, kun toimintahetki on. Tämä aluevalvontalain muutos varmistaa nyt sen, että meidän sotilaillamme, Puolustusvoimilla ja rajavartioloilla, tarvittaessa on mahdollisuus toimia välittömästi, koska laki antaa siihen mahdollisuuden.

On aivan oikein, että tämä puuttuva pieni aukko Suomen puolustusvoimien ja yleensä viranomaisten toiminnan kannalta täytetään nyt ja tällä keinoin pystytään torjumaan vihamielistä toimintaa, joka Suomeen suuntautuisi rajojemme ulkopuolelta, ja nimenomaan niin, että nämä tunnuksettomat sotilaat pystytään näin ollen sitten torjumaan laillisin keinoin tässä maassa, jos sellaiseen tilanteeseen joudutaan. Siihen on hyvin tarkat määräykset olemassa tietenkin lain perusteluissa. Sitten myös on käyty varmasti valmistelun aikana Puolustusvoimien kanssa huolellista keskustelua, millaiset pykälät tulisi olla, että ne täytävät sen tarpeen, mitä varten ne on laadittu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

Valiokunta toteaa, että Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on muuttunut ja tähän toimintaympäristön muutokseen on vastattava heti ja nämä epävakautta luovat erilaiset toimenpiteet on pystyttävä myös torjumaan tehokkaasti ja nopeasti. On syytä muistaa se, että jos tällaiseen tilanteeseen joskus ajaudutaan, niin siinä on silloin aidosti kiire. Ei voida jäädä enää miettimään, mitä tehdään.

Perustuslakivaliokunta on asiasta keskustellut, keskusteli nimenomaan näiden voimakeinojen käytöstä ja siitä, miten ne sijoittuvat Suomen perustuslakiin ja sen pykäliin ja kirjaimeen. Perustuslakivaliokunta totesi, että tässä ei ole mitään säätämisyjärjestykseen liittyviä ongelmia.

Tämä määritelmä, miten tunnuksen sotilas voidaan määritellä, on kirjattuna tänne mietintöön. Tässä sanotaan, että tunnuksellomalla sotilaallisella ryhmällä tarkoitetaan esityksen 1. lakiehdotuksen 2 §:n 5 a kohdan mukaan sotilasosastoon rinnastettavaa, vieraan valtion lukuun, puolesta tai suostumuksella toimivaa joukkoa, joka on sotilaallisesti järjestäytynyt, varustettu tai aseistettu ja jonka valtiollista alkuperää ei voida tunnistaa. Niissä maissa, missä tämä on jo tapahtunut, tiedetään, että se on silloin vakava tilanne, kun tällainen tilanne tulee eteen, mutta Suomessa tämä tilanne tämän lain muutoksella saadaan kuntoon ja lainsäädäntö ajan tasalle.

Arvoisa puhemies! Lopuksi toivon, kun parhaillaan lausuntokierroksella oleva tiedustelulaki on nyt tuolla eri tahojen lausuttavana, että kun se laki saadaan lausuntokierrokselta, se tulisi tähän taloon mahdollisimman nopeasti. Jotta tällaisia hybridiuhkia voidaan torjua, niin se tarkoittaa sitä, että Suomessa pitää olla tiedustelulainsäädäntö ajan tasalla, ja Suomi on ainoa Länsi-Euroopan maa tällä hetkellä, jolla tätä ajantasaista tiedustelulakia ei vielä ole. Elikkä tämä laki on äärimmäisen tärkeä, ja nyt se on saatava meidän hyväksytyä ennen juhannusta. Tämä tiedustelulaki pitää saada ensi tilassa tähän taloon ja hyväksytyksi myös, koska mihinkään tällaiseen hybridiuhkaan varautuminen ei ole riittävän tehokasta, elleivät tiedustelulait ole ajan tasalla. [Peter Östman: Näin on!]

21.35 Sirpa Paatero sd: Arvoisa herra puhemies! Tämä lakiesitys aluevalvontalain muutoksesta kuulostaa sillä lailla kummalliselta, koska itse ainakin mietin, miten määritellään semmoinen joukko, joka ei ole sotilaallisesti tunnuksin osoitettavissa, mutta valiokunta on tyytynyt tähän lausuntoon ja todennut, että se on suhtkoht hyvä määritelmä, mikä tänne yksityiskohtaisiin perusteluihin on kirjoitettu, että sotilaallisen ryhmän tunnuspiirteitä voidaan katsoa olevan esimerkiksi sellaiset seikat, että joukko on kahden tai useamman henkilön muodostama, tietyn ajan koossa pysyvä, rakenteeltaan selvästi organisoitunut ja yhteisen johdon alainen tai komentosuhteessa vieraan valtion asevoimiin tai muutoin vieraan valtion ohjauksessa. Siis kyseessä ei ole mikä tahansa jengi, mikä tahansa porukka, jota yhtäkkiä voitaisiin tämän lain puitteissa ruveta paimentamaan johonkin suuntaan.

Tarve tälle laille on tullut niin sanotusta hybridisodankäynnistä — elikkä sodankäynnistä, joka ei välttämättä tule julistuksella eikä päivämäärällä ja kellonajalla, että nyt alkaa sota, vaan pikkuhiljaa erilaisia keinoja käyttäen — jossa on tietenkin ihmisten ja joukkojen lisäksi myöskin mahdollista käyttää yhteiskunnan lamauttamista vaikkapa sähköverkkojen, energianjakelun tai liikenneinfran tai jonkin muun tuhoamisen tai heikentämisen osalta, mutta tässä yritetään puuttua nyt siihen kohtaan, että olisi kuitenkin tällainen jonkin verran organisoitunut joukko, joka sitten tulisi Suomen rajojen sisäpuolelle ja rupeaisi operoimaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

Lähetekeskustelussa oli hieman hämmäntävää, että siellä keskusteltiin paljon siitä, että kun meillä on tämä terrorismin uhka, niin se olisi sitten perusteena tälle aluevalvontalain muutokselle. Kuitenkin meillä poliisien rooli on yhä edelleenkin tulevaisuudessa huolehtia järjestäytyneestä rikollisuudesta, terrorismin torjunnasta ja laittomasta maahantulosta, ja näihin kaikkiin poliisi voi pyytää Puolustusvoimilta virka-apua — voi pyytää, ja sitten Puolustusvoimat harkitsee, voiko se antaa. Tähän mietintöön on kirjattu se yhteistyö, eli kun meillä tilanne on, että poliisi hoitaa siis äsken mainittuja tehtäviä ja meidän rajavalvontamme hoitaa kaikkien ulkorajojen valvontaa niin, että he ovat varmaan ne ensimmäiset, jotka kohtaavat ne tilanteet, jos tänne Suomeen yritetään jonkunlaisella joukkiolla tulla sisään, miten tämä yhteistyö Puolustusvoimien, poliisin ja rajavalvonnan osalta toimii niin, että kaikkien toimivaltuudet ja kaikkien päätöksentekokyky toimivat mahdollisimman hyvin yhteen. Tilanne, että tällainen joukko tulisi, löytyy tietenkin tästä aluevalvontalaista, jossa nyt sitten on päätetty tai määrätty, että näistä pitää tehdä ilmoitus, jos on edes epäily siitä alueloukkauksesta. Se ilmoitus tulee tehdä sekä Puolustusvoimille että Rajalle, ja toisaalta rikoslakiin lisättiin kohta, missä on myöskin huomioitu nämä tunnusettomat joukot.

Mutta siitä huolimatta tämä yhteistyön tekeminen ei ole välttämättä aivan selkeää, kuka kohtaa tällaisen joukkion ensimmäisenä tai kuka päättää, että nyt kyseessä on juuri tällä määritelmällä oleva porukka ja toiminta, ja sen takia mietintöön on tarkasti haluttu kirjata tämä harjoittelu, koska kyse on toimivalloista ja kyse on päätöksentekojärjestelmästä, että meille ei jää tyhjiä aukkoja niin, että meillä olisi tilanteita, jossa yhtäkkiä huomattaisiin, että tässä ei kenenkään näiden viranomaisten toimivalta riitä, ja että ei ole tilannetta, että jossain kohtaa todetaan, että nyt ei ole ketään, kuka johtaa ja kuka tekee päätöksiä, ja epäselvyyttä siitä, minkä lain mukaan tässä ja tässä tilanteessa edetään. Siitä syystä tämä laki tarvitaan, mutta sen lisäksi tarvitaan paljon yhteistyötä siinä, että tämä harjoitusten jälkeen onnistuu.

21.40 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kuten todettua, Suomessa ja maailmalla ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on muuttunut, ja on todella tärkeää varmistaa, että meidän viranomaisten toimintavaltuudet ovat ajan tasalla. Tästä tuo tiedustelulaki, joka on tuloillaan, on hyvä esimerkki. Nyt ollaan tällä lailla paikkaamassa aukkoja, jotka estävät tehokkaan varautumisen ja kriisitilanteessa toimimisen, ja puututaan aluevalvontalain toimintavaltuuksiin ja tunnusettomaan sotilaalliseen ryhmään, joka rikkoo aluevalvontalakia. Tässä ei todella muuteta mitään päätöksentekomekanismeja eikä viranomaisten välisiä toimivaltasuhteita eikä luoda mitään ylimääräistä toimivaltaa, vaan toimitaan ihan aikaisempien lakien puitteissa.

Tuossa käytiin juuri läpi edellisessä puheenvuorossa tunnusettoman sotilaallisen ryhmän tunnuspiirteitä, ja näitä onkin hyvä esimerkein avata, jotta sitten todella tiedetään, minkälaisesta joukosta on kysymys. Tämä on todella tärkeää, kuten valiokuntakin tässä toteaa, että käytännön soveltamistilanteessa sen määritelmän tulee todella olla riittävän selkeä.

21.42 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Hallitus ansaitsee kiitoksen siitä, että se on lähtenyt saattamaan useita Suomen puolustuksen ja turvallisuuden kannalta äärimmäisen tärkeitä lakihankkeita ripeästi eteenpäin. Yksi esimerkki niistä on tämä lakimuutos, joka meillä on täällä tänään käsittelyssä. Hallituksen esityksen pääasiallisena tavoitteena on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

saattaa Suomen alueellisen koskemattomuuden turvaamista ja valvontaa koskeva lainsäädäntö vastaamaan kattavammin muuttunutta turvallisuustilannetta ja uudenlaisia uhkia.

On hyvin tarpeellista, että aluevalvontalakia muutetaan siten, että lain soveltamisalan piiriin kuuluu myös sellainen sotilaallinen uhka, jonka valtiollista alkuperää ei voida suoraan tunnistaa ulkoisten tunnusmerkkien perusteella. Lakiin saadaan säännökset, joiden perusteella alueloukkaustilanteessa voidaan käyttää voimakeinoja myös alkuperältään tunnistamattomaan sotilaalliseen valtiolliseen toimintaan. Tämä muutos on erittäin kannattava.

Liittyen näihin Suomen turvallisuuden kannalta oleellisiin isoihin lakihankkeisiin yhdyntä tässä keskustelussa aiemmin esitettyihin toivomuksiin siitä, että tiedustelulait nyt todella etenisivät ripeästi ja saataisiin voimaan.

21.43 Kauko Juhantalo kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä on todella mielenkiintoinen ja oikeastaan vähän hauskakin, kun puhutaan vihreistä miehistä vakavan lainsäädäntökysymyksen yhteydessä.

Se on aivan oikein, miten edustaja Paatero sanoi, ettei se voi olla vain joku jengi tai ryhmä vaan sen täytyy olla tarkoilla tunnusmerkistöillä varustettu, jotta siihen syntyy rikosioikeudellinen asiasisältö, joka muodostaa rangaistavuuden edellytykset. Se on välttämätöntä, että tämä alusta loppuun toimii. Mielenkiintoinen oli juuri tapaus, että kun kolme neljä saksalaista meni neljäksi minuutiksi olutta juomaan vieraan vallan alueelle, niin he eivät täyttäneet tunnusmerkistöä. He saavat rangaistuksen varmasti, mutta eri lainkohdan nojalla.

Tämä on tervetullut ja vastaa täysin sitä, mitä maailmassa nyt on nähty ja mikä saattaa olla uhkana nykyajan tiedustelumenetelmille.

21.45 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Käsillä on esitys, jolla vastataan näihin uhkiin, mitä on näinä vuosina ilmennyt tässä Suomen lähialueilla ja joista voidaan ajatella, että olisivat tietynlainen uhka myös meidän maassamme. On tärkeää, että lainsäädäntö etenee myös sillä tavalla, että pystytään näihin uhkiin vastaamaan. On tärkeää, että jatkossa lainsäädäntömme tunnistaa tällaisen tunnusmerkkisen sotilaallisen ryhmän, vaikka heillä ei ole sotilaspukuja päällä. Tarkemmin ryhmällä tarkoitetaan sotilasosastoon rinnastettavaa, vieraan valtion lukuun, puolesta tai suostumuksella toimivaa joukkoa, joka on sotilaallisesti järjestäytynyt, varustettu tai aseistettu ja jonka valtiollista alkuperää ei voida tunnistaa. On tärkeää myös, että tällä lainsäädännöllä ei lisätä erityistä toimivaltaa viranomaisille, mutta kuitenkin tämä joukko pystytään niin sanotusti toimenpiteiden kohteena tunnistamaan, niin että viranomaiset pystyvät kuitenkin toimimaan lainsäädännön puitteissa.

On myös hyvä huomioida, että jos ajatellaan, että valtion rajojen yli tulee joukkoja, jotka eivät tänne kuulu ja ovat niin sanotusti ikävin tarkoituksin lähestymässä maattamme, niin käytännössä kuitenkin ne ovat monesti paikallisia ihmisiä siellä alueella, jotka nämä huomiot ensimmäisenä tekevät. On tärkeää, että tämä toimivalta on myöskin selkeää siten, kun saadaan tietoa viranomaisilta, kuinka tässä tilanteessa tulee tehdä. On hyvä muistaa, että silloin jo yli 70 vuotta sitten, kun viimeksi sotia olemme käyneet, ne ovat olleet esimerkiksi Suomussalmella rajan pinnassa siviili-ihmiset, jotka ovat ensimmäiset huomiot tehneet sotilaista. Tässä myöskin pitää tätä tiettyä informaatiota [Puhemies koputtaa] ja toimintatapaa myös informoida siviiliväestölle, kuinka näissä toimitaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

21.47 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa puhemies! Tässä on käyty hyvää keskustelua näistä nopeista uudistuksista, jotka siis ovat syntyneet muuttuneesta tilanteesta turvallisuusympäristössä, ja myös siitä, että sodankäynti taikka sota on monessa mielessä muuttunut. On tullut uusia turvallisuushkia, jotka ovat juuri tämäntyypisiä, mihin pyritään tällä lainsäädännöllä, jossa niin sanottujen vihreiden miehen mentävä aukko estetään.

Toisaalta samaa sukua tälle on maanhankintalainsäädäntö, mitä myös on selvitelty, ja on tehty toimenpiteitä puolustusministeri Niinistön toimesta ansiokkaasti, niin että me varaudumme siihen, että meidän maa-alueitamme ei esimerkiksi myydä sellaisilta alueilta, ei suomalaisille mutta ei myöskään ennen muuta ulkomaalaisille, että voisi syntyä tilanteita, missä tällaista kiinteistöä voitaisiin käyttää esimerkiksi meriteiden sulkemiseen, radioyhteyksien taikka tietoliikenneyhteyksien häiritsemiseen tai sähköverkon lamaannuttamiseen. Näissä meidän pitää nyt vain olla huomattavasti enempi hereillä kuin olemme pitkään tottuneet, sillä maailma ympärillämme on muuttunut nopeammin kuin olemme huomanneetkaan.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 56/2017 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.